

эффективность работы предприятия.

3. Дальнейшие исследования стоит посвятить более глубокому изучению теории ограничения систем и возможности ее внедрения на отечественных предприятиях различных отраслей экономики с учетом их специфики.

Литература

1. Голдратт Э. М., Коке Д. Цель: процесс непрерывного улучшения. Цель-2: дело не в везенье : Пер. с англ. – К.: Максимум, 2008. – 778 ,0с.
2. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. – К.: Издательский дом "Максимум", 2005. – 884 с.
3. Шрагенхайм Э. Управленческие дилеммы: Теория ограничений в действии: Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 288 с.
4. Детмер У. Теория ограничений Голдратта: Системный подход к непрерывному совершенствованию: Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 444 с.
5. Корбетт Т. Управленческий учет по ТОС : Пер. с англ. – К.: Издательство «Необхідно і достатньо», 2009. – 240 с.
6. Карпов А., Плиева Ю. Реальность за пределами матрицы // Финансовый директор. – 2008. – № 2 // <http://www.management.com.ua/finance/fin147.html>

Надійшла 02.06.2009

УДК 334.722.01 (477.74)

Т. В. УМАНЕЦЬ, О. В. ЛУЧАКОВА
Одеський державний економічний університет

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ОДЕЩИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розглянуто стан розвитку малого підприємництва в Одеській області за видами економічної діяльності та адміністративно-територіальними одиницями. Наведено результати вибіркового опитування-анкетування щодо перспектив ефективного розвитку малого бізнесу та підприємництва в регіоні. Виявлено проблеми, що стримують розвиток малого підприємництва на регіональному рівні та надано ряд пропозицій щодо їх усунення.

The state of development of small enterprise in Odessa area after the types of economic activity and administrative-territorial units was considered. The results of the selective questionnaire in relation to the prospects of effective development of small business and enterprise in a region were resulted. The problems which restrain development of small enterprise at regional level were determined and the row of suggestions in relation to their removal was given in the article.

Невеликий досвід функціонування вітчизняного малого бізнесу свідчить, що проблеми його розвитку випереджають наявні нормативно-правові акти, теоретичні, методичні та експериментальні розробки з питань підприємницької діяльності. Існує багато проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях, в залежності від стану розвитку підприємництва в сучасних умовах.

Відносно попередніх років змінилися значення показників, що характеризують стан, тенденції та структурні зрушення розвитку малого підприємництва у зв'язку з тим, що у вересні 2008р. було встановлено нові критерії віднесення підприємств до категорії малих, середніх і великих. Це дозволило привести визначення малих підприємств у відповідність до європейських стандартів. Рівень розвитку малого бізнесу сьогодні доцільно розглядати як комплексне економічне поняття, що характеризується ознаками, які сформовано відповідно до Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності” від 18.09.2008 р. № 523-VI [1].

Аналіз розвитку малого підприємництва в Одеській області в 2008р. дає підстави для таких висновків [2, с. 16-24].

1. Незважаючи на кризовий стан економіки України, малий бізнес Одещини продовжує динамічно розвиватись. За період 2003-2008рр. кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення зросла на 70,8%, а порівняно з попереднім роком – на 2,5%. За цей час його питома вага у загальній кількості підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності на 10 тис. осіб наявного населення зросла на 9 в.п. і у 2008р. становила 93,2%. Але триває процес подальшого подрібнення малих підприємств. Зростання даного показника до попереднього року спостерігалось у 20 районах області, що склало 60,6% від загальної кількості адміністративно-територіальних одиниць області. Найбільше зростання спостерігалось в таких районах, як: Комінтернівський та Білгород-Дністровський райони.

2. Малі підприємства природним шляхом тяжіють до свого оптимального розміру, який, у свою чергу, залежить від виду економічної діяльності. Так, незначне збільшення у розмірі малого підприємства спостерігалось тільки за такими видами економічної діяльності, як: „Рибальство, рибицтво” – на 12,5% та

„Освіта” – на 14,3%. На підприємствах добувної промисловості, у сфері діяльності транспорту та зв'язку, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту відбувалось зменшення чисельності зайнятих працівників.

3. Продовжує спостерігатись стала тенденція до стійкого зростання показника зайнятості в секторі малого підприємництва в середньому на 6,0% щорічно. Питома вага середньорічної кількості найманих працівників малих підприємств у їх загальній кількості по регіону становить 28,1% і порівняно з попереднім роком зросла на 0,5 в.п. Наведені факти свідчать про виконання в Одеській області однієї з важливих функцій малого підприємництва в економічному розвитку – формування умов для забезпечення зайнятості населення країни, створення робочих місць, запобігання безробіттю. У таких адміністративно-територіальних одиниць Одеської області, як: Ширяєвський район, м. Теплодар, Великомихайлівський та Ананьївський райони цей показник перевищує середньообластний у 1,8-2,3 рази. Це підтверджує факт зростання ділової активності в цій сфері та виконання як соціальних, так і господарських функцій, що є дуже важливим в сучасних умовах господарювання. У той же час у м. Южне, Білгородністровському і Саратському районах рівень питомої ваги середньорічної кількості найманих працівників малих підприємств у їх загальній кількості по області значно нижче: відповідно 13,0%, 15,1%, 15,8%. Зростання кількості найманих працівників на малих підприємствах спостерігалось у 15 районах і містах Одещини. Найбільші темпи зростання порівняно з попереднім роком спостерігались у Болградському, Комінтернівському, Березівському районах. Разом з тим 18 адміністративно-територіальних одиниць області зареєстрували скорочення даного показника відносно 2007р. Таким чином, незважаючи на зростання в цілому по регіону кількості найманих працівників, її розподіл по території регіону залежить від таких факторів, як розвинута інфраструктура та прилеглисть до обласного центру.

4. Середньомісячна заробітна плата найманих працівників малих підприємств, на жаль, складає тільки 59,2% від цього ж показника за суб'єктами підприємницької діяльності області. Порівняно з 2007р. вона зросла на 33,1% і варіює залежно від території та виду економічної діяльності. Вище середнього рівня по області цей показник спостерігається у містах Южний, Іллічівськ, Теплодар, Котовськ і Комінтернівському районі та за такими видами економічної діяльності, як: „Фінансова діяльність”, „Діяльність транспорту та зв'язку”, „Сфера операцій з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям”, „Будівництво”. Найнижча заробітна плата спостерігалась на малих підприємствах Ананьївського, Миколаївського, Котовського районів, а також у рибальстві, рибництві, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги, діяльності готелів та ресторанів, сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві. Порівняно з 2007р. максимальне зростання заробітної плати відбулося у фінансовій діяльності, освіті, у наданні комунальних та індивідуальних послуг; діяльності у сфері культури та спорту, торгівлі; ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, у будівництві.

5. Питома вага обсягу реалізованої продукції малих підприємств в загальному обсязі реалізації підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності Одещини у 2008р. становила 25,2% і порівняно з попереднім роком зменшилась на 4,8 в.п. Разом з тим слід зазначити, що малі підприємства виступають джерелом виробництва на тих територіях, які є найменш розвиненими у промисловому відношенні. Це можна підтвердити наступним фактом. Так, максимальний обсяг реалізованої продукції відносно загального обсягу реалізації певної території малі підприємства забезпечили у м. Котовську, Ананьївському і Великомихайлівському районах, найменший – у м. Южному, Миколаївському і Балтському районах. Незважаючи на те, що в цілому питома вага реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами у загальному обсязі реалізації продукції (робіт, послуг) підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності зменшилась порівняно з 2007р., частка продукції малих підприємств за деякими видами економічної діяльності значно перевищила середньообласний показник. Так, найбільша питома вага у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств спостерігалась за такими видами діяльності як: „Добувна промисловість”, „Діяльність готелів та ресторанів”, „Фінансова діяльність”, „Сфера операцій з нерухомим майном, оренда інжиніринг та надання послуг підприємцям”, „Будівництво”. Досить незначна частка обсягу продукції припала на малі підприємства у сфері виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, переробної промисловості, діяльності транспорту та зв'язку, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги. У 2008р. спостерігалось збільшення питомої ваги обсягів реалізації малих підприємств виробничої сфери порівняно з попереднім роком на 2,2 в.п.

6. Незважаючи на те, що питома вага малих промислових підприємств відносно загального обсягу підприємств регіону складає 7,3%, вони приймають участь в багатьох видах промислової діяльності. Але слід визначити деякі негативні тенденції в структурних зрушеннях виробництва продукції малими підприємствами промисловості. Так, наприклад, підприємства м'ясної промисловості порівняно з попереднім роком зменшили виробництво свіжої чи охолодженої яловичини, м'яса і субпродуктів птиці, свіжої чи охолодженої свинини, ковбасних виробів; у жировій промисловості зменшився випуск нерафінованої олії. Підприємства з перероблення овочів та фруктів збільшили випуск фруктових джемів, желе, консервованих овочів, фруктів з додаванням оцту, натуральних консервованих овочів. Але водночас, скоротили виробництво фруктових та овочевих соків тощо.

7. У структурі операційних витрат з реалізованої продукції малих підприємств області значних змін

не відбувалось. Найбільша частка (у структурі операційних витрат з реалізованої продукції) припала на вартість товарів та послуг, придбаних для перепродажу та реалізованих без додаткової обробки на даному підприємстві. Найбільш матеріаломісткими серед малих підприємств, де частка матеріальних витрат переважає, залишилися малі підприємства, зайняті у будівництві, переробній промисловості, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги.

8. В 2008 р., як і у 2007 р. фінансовим результатом діяльності малих підприємств став збиток від звичайної діяльності до оподаткування, який у 6,7 рази перевищує збиток попереднього року. Значно погіршили свої фінансові показники будівельні організації, підприємства транспорту та зв'язку, промислові підприємства. Найбільше збиткових підприємств серед тих, що займалися операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям, будівництвом, рибальством та рибництвом, діяльністю готелів та ресторанів, охороною здоров'я та наданням соціальної допомоги. Найменше збиткових підприємств у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві, у сфері освіти та фінансової діяльності. Значний прибуток від звичайної діяльності до оподаткування отримали у 2008 р. підприємства сільського господарства, мисливства та лісового господарства. Прибутковими, як і у попередньому році, виявилися підприємства, які займалися фінансовою діяльністю, а також підприємства освіти.

10. За результатами операційної діяльності малих підприємств у 2008р. рівень рентабельності залишився від'ємним, тобто рівень збитковості склав 4,0%, що на 2,6 в.п. більше ніж у попередньому році. Найбільший рівень збитковості операційної діяльності спостерігається на підприємствах охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, на підприємствах, які займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям, а також на підприємствах з надання комунальних та індивідуальних послуг та діяльності у сфері культури та спорту. Рентабельними підприємствами у 2008р. залишилися, як і у попередньому році, підприємства сільського господарства, мисливства, лісового господарства, діяльності транспорту та зв'язку та підприємства освіти.

З метою більш повного дослідження стану та розвитку малого бізнесу на регіональному рівні в Одеській області Одеським державним економічним університетом сумісно з Головним управлінням статистики в Одеській області проведено вибіркове опитування – анкетування, яке охоплювало 104 респондентів – малих підприємств Одеської області. Для опитування були відібрані підприємства з різними видами економічної діяльності, такими як: промисловість, будівництво, оптова і роздрібна торгівля, транспорт та зв'язок, операції з нерухомістю, колективні, громадські та особисті послуги. Опитування керівників малих підприємств здійснювалось за допомогою анкети щодо перспектив ефективного розвитку малого бізнесу та підприємництва в регіоні. Анкета охоплювала такі напрямки обстеження малих підприємств: дані про підприємство; дані про експерта; з якими країнами, регіонами чи районами та малими містами Одещини підтримує підприємство коопераційні зв'язки; які види кооперації з іншими країнами чи регіонами України підтримує підприємство; міра задоволеності діяльністю підприємства; які економічні проблеми, в першу, другу і третю черги заважають розвитку і ефективному функціонуванню малого бізнесу в Україні; які правові проблеми в першу, другу і третю черги заважають розвитку і ефективному функціонуванню малого бізнесу в Україні; які інші проблеми в першу чергу заважають розвитку і ефективному функціонуванню малого бізнесу в Україні; в яких формах держава підтримує розвиток малого бізнесу; якою має бути форма підтримки державного розвитку бізнесу і підприємництва; які форми державної підтримки формування інвестиційного ресурсу для здійснення ефективної діяльності є найбільш ефективними для малих підприємств; які макроекономічні чинники найбільш негативно впливають на формування інвестиційного ресурсу діяльності малих підприємств; на якому ринку (внутрішньому чи зовнішньому) зацікавлено підприємство у продажі своєї продукції, робіт та послуг; основні показники діяльності підприємства за останні два роки. В результаті обробки отриманих результатів було визначено найбільш вагові чинники, які впливають на діяльність малих підприємств. Слід зазначити, що 80,1% респондентів – це керівники підприємств, які стовідсотково мають вищу освіту і 67% з яких займаються малим бізнесом та підприємництвом більше чотирьох років, тобто мають певний особистий досвід роботи у цій сфері. Але майже 80% респондентів за останні п'ять років не брали участі ні в яких формах підвищення кваліфікації, пов'язаної з професійною діяльністю. Основними формами підвищення кваліфікації підприємців малого бізнесу є такі, як: „Довгострокові програми підвищення кваліфікації в Україні (курси, післядипломна освіта, учбові програми отримання ступеню тощо)”, „Короткострокові програми підвищення кваліфікації в Україні (тренінги, семінари, конференції тощо)”, вивчення досвіду підприємств в Україні. Але дуже незначна частка підприємців підвищувала свою кваліфікацію за такою формою як „Вивчення досвіду підприємств за кордоном” і зовсім не задіяними залишилися такі форми підвищення кваліфікації, як: „Довгострокові програми підвищення кваліфікації за кордоном (курси, післядипломна освіта, учбові програми отримання ступеню тощо)” та „Короткострокові програми підвищення кваліфікації за кордоном (тренінги, семінари, конференції тощо)”. Це свідчить про те, що наші підприємці працюють, спираючись тільки на нормативно-законодавчу базу та учбові програми з курсу „Малий бізнес та підприємництво” і практично не знають досвіду функціонування підприємств даної сфери діяльності реального сектору економіки інших країн. Стовідсотково малі підприємства Одещини орієнтовані на співпрацю з іншими

районами та малими містами Одещини. 24,3% підприємств-респондентів зазначили, що підтримують коопераційні зв'язки з іншими регіонами України. Серед них: Вінницька, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Закарпатська, Київська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Херсонська та Хмельницька області. 9,6% становлять підприємства малого бізнесу Одеської області, які співпрацюють з іншими країнами, а саме: з Росією, Білорусією, Молдовою, Нідерландами, Німеччиною, ОАЕ, Польщею, Терцією. Це переважно підприємства таких видів діяльності, як: сільське господарство, торгівля, харчова промисловість. Основними видами кооперації, які підтримують малі підприємства з іншими країнами чи регіонами України, є виробнича (62,1%) та технологічна (18,2%). Але, на жаль, відсутні такі види кооперації, як наукова (100,0%) та науково-технологічна (98,3%).

Висновки за результатами діяльності малих підприємств у 2008р. відносно того, що незважаючи на кризовий стан економіки України, малий бізнес Одещини продовжує динамічно розвиватись, підтверджують і респонденти. Так, 35,7% керівників малого бізнесу Одещини на питання „Якою мірою Ви задоволені діяльністю Вашого підприємства” дали відповідь „Повністю задоволений” або „Скоріше задоволений” (це підприємства переважно таких видів діяльності, як: операції з нерухомістю, будівництво, торгівля, діяльність транспорту та зв'язку, фінансова діяльність, діяльність готелів та ресторанів); 23,8% – „Ні те, ні інше”; „Скоріше не задоволений” або „Важко відповісти” – відповідно по 16,7% і тільки 7,1% відповіли, що „Повністю не задоволені”. Виходячи із вище зазначеного, можна зробити висновок, що малий бізнес успішно функціонує переважно в невиробничій сфері Одеської області. Основними проблемами, що заважають розвитку малого бізнесу в Україні 75% респондентів визначили „Економічні проблеми” і 25% – „Правові проблеми”, з якими стикаються переважно підприємства виробничої сфери, що співпрацюють з іншими країнами і функціонують до п'яти років. Серед економічних проблем, що заважають розвитку і ефективному функціонуванню малого бізнесу в Україні, в першу чергу, визначають високі ставки податків (так вважає 45,4% респондентів), в другу – рівень інфляції (20,8%), в третю – ставки банківського проценту (18,2%). Серед правових проблем, що заважають розвитку і ефективному функціонуванню малого бізнесу в Україні, в першу чергу, виділяють відсутність взаємо-узгодженого законодавства, який регулює процес розвитку малого бізнесу (так вважає 81,3% респондентів), в другу чергу – складна процедура оформлення ліцензій (60,7%). Іншими проблемами, які заважають розвитку малого бізнесу і підприємництва в Україні, були названі наступні: відсутність довгострокової програми розвитку і функціонування малого бізнесу, не конкурентоспроможність малого бізнесу з великими підприємствами, бюрократія, цінова політика, укладення договорів, політична нестабільність, нестабільність податкової системи, високі процентні ставки, інфляція, корупція, протекціонізм тощо. Понад 80% респондентів вважає, що держава ні в яких формах не підтримує розвиток малого бізнесу в Україні. Основним джерелом підтримки держави розвитку малого бізнесу, на думку респондентів, які її відчувають, є податковий кредит. Саме цю форму підтримки переважна більшість підприємців-респондентів вважає основним джерелом підтримки державного розвитку малого бізнесу та державне замовлення, другорядним – дотації. Серед форм державної підтримки формування інвестиційного ресурсу для здійснення ефективної діяльності найбільш ефективними для малих підприємств є податкові пільги (вважає 31,6% респондентів), пролонгація банківських кредитів у іноземній валюті строком на рік у кризових ситуаціях і з різким ростом курсу долара (17,5% респондентів) та часткове бюджетне фінансування інвестиційних проектів з наступною перевіркою цільового призначення використаних коштів (16,7% респондентів). Основними макроекономічними чинниками, які найбільш негативно впливають на формування інвестиційного ресурсу діяльності малих підприємств є недосконала податкова політика, яка „вимиває” обігові кошти і не стимулює формування інвестиційного ресурсу за рахунок прибутку (вважає 31,5% респондентів), дорожня банківських кредитів, відсутність дешевих довгострокових кредитів, великі початкові витрати і складність прогнозування кінцевого результату (26,1% респондентів), відсутність досвіду формування (накопичення) інвестиційних ресурсів для реалізації проектів (22,8% респондентів).

Таким чином, для поліпшення стану та розвитку малого бізнесу в Одеській області необхідно, в першу чергу, розв'язати проблеми, які стримують розвиток і ефективну діяльність малого бізнесу в Україні. Для цього необхідно:

1. Удосконалити чинне законодавство, яке виступає суттєвим гальмом розвитку цієї сфери бізнесу. Серед неурегульованих питань найважливіше місце посідають проблеми врегулювання специфіки податкового регулювання підприємницької діяльності України, яка визначена в Указі Президента України № 727/98 від 3.06.1998р. „Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва” і де існує ряд неточностей, що потребують удосконалення [3, с. 3-7]. Це стосується врегулювання строків щодо сплати єдиного податку та подання податкової звітності, ставок оподаткування, розбіжностей у структурі фінансової звітності і спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств сфери малого бізнесу [4; 5, с. 23-24; 6, с. 10-11].

2. Підприємцям також бракує фінансових ресурсів для розвитку бізнесу. Для того, щоб покращити доступ малих підприємств до фінансових послуг необхідно: визначати й усувати перешкоди у створенні єдиного європейського ринку капіталу та у виконанні Плану дій із запобігання ризикам капіталовкладень і Плану дій у сфері фінансових послуг, поліпшити доступ до структурних фондів та підтримати ініціативи

Європейського Інвестиційного банку стосовно збільшення фінансування для нових та високотехнологічних підприємств, зокрема, фондових інструментів, вдосконалити системи кредитно-фінансової підтримки малих підприємств. Особливо це стосується таких аспектів, як: створення ефективної системи інформування та взаємодії між малим бізнесом і фінансовими установами з метою підвищення рівня фінансово-кредитної підтримки малого та середнього бізнесу. Для цього необхідно забезпечити постійне інформування підприємців про кредитні установи області та умови отримання кредиту та підвищити ефективність взаємодії між фінансовими структурами та представниками малого та середнього бізнесу. Також необхідно створити умови для розвитку мережі кредитних союзів, небанківських установ для кредитування представників малого та середнього бізнесу, тобто у рамках області створити ефективну мережу небанківських фінансово-кредитних структур; налагодити технології кредитування суб'єктів малого підприємництва банківськими структурами; посилити роль держави у фінансово-кредитній підтримці малого підприємництва, особливо місцевих органів влади; розробити механізм участі держави в розподілу ризиків при кредитуванні суб'єктів малого підприємництва; удосконалити норми кредитування підприємств, з урахуванням специфіки та потреб малого підприємництва; внести зміни в Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва»; розробити та прийняти законопроект «Про фінансування і кредитування суб'єктів малого підприємництва», який би враховував особливості кредитування малих підприємств; прийняти адекватну заставну законодавчу базу; удосконалити систему кредитування підприємств, коли замість застави гарантом повернення грошових коштів є поручитель; удосконалити нормативно-правий механізм взаємодії небанківських фінансових організацій і малих підприємств з питань видачі позики малим підприємствам і індивідуальним підприємцям; розробити концептуальні підходи, теоретичні засади та організаційно-економічний механізм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва в Україні, а також в окремих її галузях; розробити схеми надання податкових пільг, схеми пролонгації банківських кредитів у іноземній валюті строком на рік у кризових ситуаціях і з різким ростом курсу долара та часткового бюджетного фінансування інвестиційних проектів з наступною перевіркою цільового призначення використаних коштів.

Розуміючи визначальну роль підприємництва в регіональному економічному та соціальному розвитку, необхідно визначити, особливо в умовах кризи, такі основні завдання цієї політики: усунення перешкод для розвитку підприємництва як запорука підтримки приватної ініціативи і самозайнятості в регіонах; просування інтересів підприємців у державному та приватному секторах і в суспільстві загалом; заохочення відкриття нових підприємств та підтримка вже існуючих на основі ринкової конкуренції; сприяння регіональному економічному розвитку через довгострокові програми підтримки підприємництва (на 10-15 років). Запорукою конкурентоздатності регіону чи територіальної громади повинна стати наявність інфраструктури підтримки підприємництва, яка є джерела інформації і допомоги для підприємців з досвідом і початківців, тому що існування організацій підтримки малого та середнього підприємництва вимагає спеціальної підготовки кадрів, інструментів з діагностики бізнесу і оцінки проектів, а також доступу до електронної бази даних. Пріоритетом у розвитку таких організацій було і є оснащення їх сучасними технологіями і телекомунікаційною інфраструктурою, оскільки сприяє постійному доступу до інформації і ринків та можливості залишатись конкурентоздатними. Серед заходів регулювання діяльності підприємців, що могли б покращити клімат у підприємстві, крім вищезазначених, треба виділити і удосконалити наступні: законодавчу регламентацію термінів і кількості перевірок підприємців; розробити механізми ціноутворення та конкурентоспроможності продукції регіону; розробити механізми захисту мілких товаровиробників від великих монополій у регіон; удосконалити механізми надання державного майна в оренду підприємцям малого та середнього бізнесу; вивчити стан розвитку малого бізнесу на території регіону і розробити заходи, щодо його розвитку на пільгових умовах у менш розвинених районах, а також розробити механізми координації діяльності суб'єктів малого підприємництва в більш ефективному використанні їх діяльності для розв'язання проблем регіону (району); проводити оцінку інвестиційних переваг адміністративно-територіальних одиниць регіону за допомогою інтегральних показників з метою підвищення рівня інформованості та методичної підтримки інвестиційних процесів та підприємництва у цілому; проводити соціальні опитування підприємців з питань оцінки клімату підприємницької діяльності, інформувати підприємців про позитивний закордонний досвід функціонування малих підприємств за окремими видами економічної діяльності через спеціальні сайти Інтернету або газети, радіо чи телебачення, активізувати роботу сприяння підприємцям в можливості отримання стажування за кордоном.

Література

1. Закон України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності” від 18.09.2008 р. № 523-VI // <http://www.minfin.gov.ua/control/publish/category>.
2. Уманець Т.В., Лучакова О.В., Лучакова Т.О, Клименко О.М. Розвиток малого підприємництва в Одеській області: Екон. доп. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2008. – 38 с.
3. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України № 727 від 3 липня 1998р. // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 25. – С. 3-7.

4. Податковий кодекс: Проект, прийнятий Верховною Радою України [Електронний ресурс] // <http://www.minfin.gov.ua/control/publish/category>.

5. П(С)БО 25 „Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва”: [прийнятий від 25 лютого 2000р., № 39] // Все про бухгалтерський облік. – 2001. – № 37. – С. 23-24.

6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва: прийнятий від 19 квітня 2001р., № 186 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 28. – С. 10-11.

Надійшла 02.06.2009

УДК 519.816+519.86

Т. О. САВЧУК, О. А. СТАШЕНКО
Вінницький національний технічний університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЧАСОВИХ РЯДІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ МАКСИМАЛЬНОЇ ЕНТРОПІЇ

Проаналізовано підходи до аналізу й прогнозування фінансових часових рядів на фондових ринках. Запропоновано альтернативний метод, що базується на застосуванні методу максимальної ентропії. В результаті досліджень були визначені екстремуми спектральної густини для різних часових періодів у вигляді графіків спектральної густини потужності валютного курсу EUR/USD. Як наслідок, зазначений метод може бути використаний при побудові торгових систем, які можуть бути застосовані для рішення проблеми виявлення точки зміни тренду з достатньою ймовірністю.

Approaches for analyzing and forecasting of financial time series on stock markets were analyzed. An alternative method which is based on the method of maximum entropy was proposed. As a result, extremes of spectral density were identified for different time periods in the form of graphs of power's spectral density for EUR / USD exchange rate. As a consequence, the strategy can be used in the construction of trading systems, which can be applied to solve the problem of detecting the change in trend with reasonable certainty.

Традиційні підходи, що застосовуються для аналізу й прогнозування товарних та фінансових ринків з використанням методів математичної статистики, засновані на використанні класичних моделей типу «тренд + шум» або «авторегресія – середнє скользящее», призводять до задовільних результатів лише для рядів достатньо простої структури. Особливістю часових рядів, що відображують поведінку ринка, є їх характеристики (ціни, об'єми угод, індикатори та ін.), які формуються з декількох складових: випадкової, повільної – тренд, періодичної (або коливальної) складових, що описуються випадковим процесом певного типу.

Однією з основних задач, яку необхідно попередньо розв'язати при побудові торгового алгоритму, що є особливо важливим при проведенні операцій з купівлі/продажу валюти на фондовому ринку, і його адаптації до конкретного ринку, є оцінювання спектральної густини потужності (СПГ) коливань ринкових цін.

Дане питання стало особливо актуальним в сучасних умовах світової фінансової кризи.

Мета дослідження

Основна проблема аналізу й прогнозування валютного тренду зводиться до побудову торгової моделі, що адекватно відображає динаміку фінансових часових рядів. Ринковий механізм, що характеризується великою кількістю постійно мінливих зв'язків, залежить від множини зовнішніх факторів (показник ВВП, безробіття та ін.), здатних істотно вплинути на всю торгову модель. Поява тих або інших зовнішніх факторів, як правило, ніяк не відображається в передісторії фінансового часового ряду, але викликає значне порушення його динаміки. Для розв'язку задачі аналізу й прогнозування фінансових часових рядів з метою для виявлення циклічних закономірностей у валютному тренді застосовуються такі підходи, як аналіз Фур'є, регресійний аналіз та вейвлет-аналіз. Всі вони використовують розкладання вихідної функції в ряд за фіксованою системою базисних функцій, що породжує властивість строгої періодичності, яка не завжди відображає реальний стан речей, оскільки зазначені методи можуть бути застосовані лише до ненаправлених, періодичних даних.

Альтернативним підходом, який враховує зазначений недолік під час аналізу валютних трендів як направлених даних, є знаходження оцінки спектральної густини потужності коливання валютного курсу, обчисленого за допомогою методу максимальної ентропії, що може застосовуватися для направлених даних, в якості яких виступають валютні тренди.

Розв'язування задачі

Головна ідея методу максимальної ентропії (ММЕ) [1] полягає у виборі такого спектру, який відповідає найбільш випадковому (найменш передбачуваному) часовому валютному ряду, кореляційна функція якого відображає можливий напрямок тренду і співпадає з заданою послідовністю оцінених величин (значенню потужності спектральної густини в певний момент часу). Ця умова еквівалентна прогнозуванню виду кореляційної функції шляхом максимізації ентропії. Саме тому аналіз спектральної